

Evropská
komise

Co je Eurydice

Úkolem sítě Eurydice je poznávat a objasňovat organizaci a fungování různých evropských vzdělávacích systémů. Tato síť popisuje národní vzdělávací systémy a zpracovává tematické srovnávací studie i další ukazatele a statistiky. Všechny publikace Eurydice jsou zdarma dostupné na internetových stránkách nebo na vyžádání v tištěné podobě. Cílem Eurydice je prostřednictvím své práce zlepšovat porozumění, spolupráci, důvěru a mobilitu na evropské i mezinárodní úrovni. Síť Eurydice se skládá z národních oddělení sídlících v jednotlivých evropských zemích. Její aktivity koordinuje Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast. Více informací lze nalézt na adrese <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

Plné znění studie

Profese učitele v Evropě: praxe, postřehy a přístupy je uložena v angličtině na stránkách Eurydice
<http://ec.europa.eu/eurydice>

Tištěnou verzi studie

Ize na vyžádání získat na adrese:
eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakt

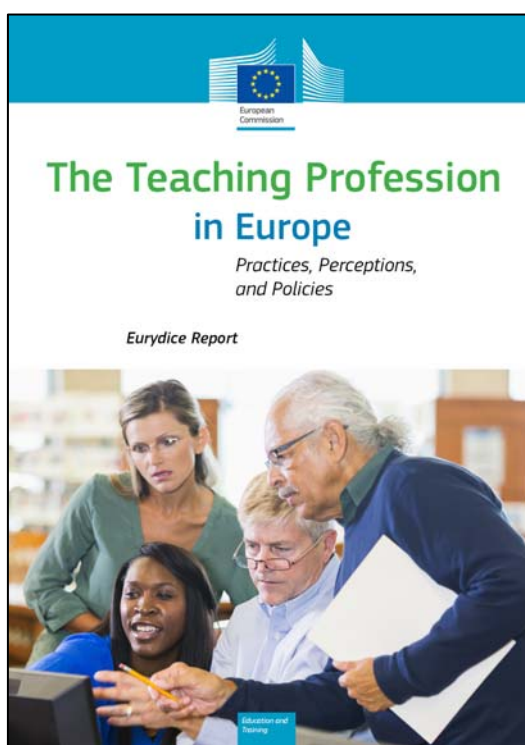
Wim Vansteenkiste,
Communication and Publications:
+32 2 299 50 58

České národní oddělení Eurydice

Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
E-mail: eurydice@dzs.cz
Web: www.naerasmusplus.cz

Nová publikace Eurydice

Profese učitele v Evropě: praxe, postřehy a přístupy

Je v dnešní době profese učitele při výběru povolání atraktivní volbou? Jaké jsou pracovní podmínky učitelů? Jak se učitelé připravují na svoji práci? Je mezi učiteli populární mezinárodní mobilita?

Evropská komise a Rada Evropské unie vyzdvihly v nedávné době potřebu zlepšit vzdělávání učitelů, posílit jejich další profesní rozvoj a zvýšit atraktivitu jejich povolání ⁽¹⁾. V souvislosti s tím vydala Eurydice publikaci „Profese učitele v Evropě: praxe, postřehy a přístupy“, která analyzuje vztah mezi strategiemi upravujícími učitelkou profesi a postoji, praxí a vnímáním učitelů. Studie se zaměřuje na téměř dva miliony učitelů působících v nižším sekundárním vzdělávání (ISCED 2), kteří jsou zaměstnáni v 28 členských zemích EU, na Islandu, v Lichtenštejnsku, v Černé Hoře, v Bývalé jugoslávské republice

Makedonii, v Norsku, v Srbsku a v Turecku. Studie vychází ze zdrojů Eurydice a Eurostatu/UOE a kromě toho i ze sekundární analýzy šetření TALIS 2013 ⁽²⁾, přičemž kombinuje kvalitativní a kvantitativní data.

Tento leták Eurydice poskytuje stručnou informaci o některých nejdůležitějších závěrech zmíněné publikace, vypracované se zvláštním zaměřením na přechod ze vzdělávání k učitelské profesi, další vzdělávání, mezinárodní mobilitu, pracovní podmínky a demografické údaje o učitelích.

⁽¹⁾ Závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“)

⁽²⁾ <http://www.oecd.org/edu/school/talis-2013-results.htm>

V rámci učitelské profese jsou zaměstnávány především ženy, v blízké budoucnosti by mohl nastat nedostatek kvalifikovaných učitelů

V současnosti ženy počtem zdaleka převyšují muže, jejichž podíl v profesi učitele naopak klesá. Dokonce i v zemích, které vykazují lepší genderovou vyváženost, se v současné době učiteli stává méně mužů než dříve. V celé Evropě jsou dvě třetiny učitelů starší 40 let a

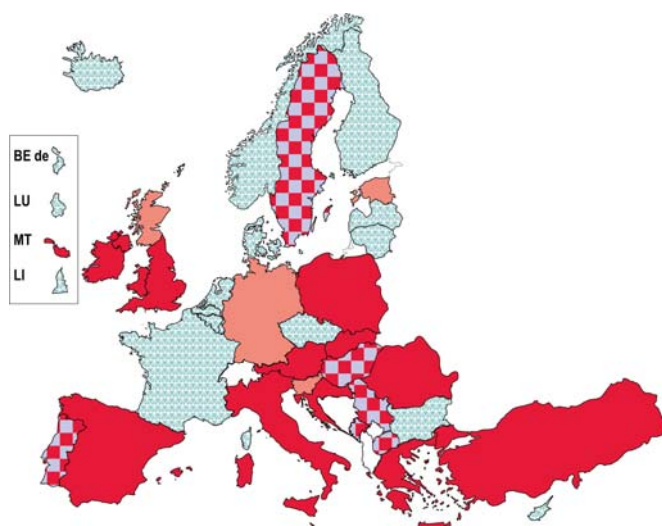
kolem 40 % učitelů se chystá v příštích 15 letech odejít do důchodu. Bez strategií na podporu získávání nových učitelů může v některých zemích stárnutí populace učitelů vyústit v nedostatek kvalifikovaných odborníků.

V téměř dvou třetinách evropských zemí mají plně kvalifikovaní začínající učitelé přístup ke strukturovanému programu uvádění do praxe

Období přechodu od vzdělávání k profesnímu životu je pro nově kvalifikované učitele obecně považováno za klíčové. Je to období, které by mělo posílit jejich dovednosti a sebevědomí a zároveň snížit riziko předčasného opuštění této profese. V téměř dvou třetinách zemí mají nově kvalifikovaní učitelé pracující ve veřejných školách přístup ke strukturovanému programu uvádění do praxe, který zahrnuje další hodiny přípravy, individualizovanou pomoc a poradenství. Popsaná specifická podpora obvykle trvá jeden rok a může zahrnovat rozdílné typy činností, jako jsou mentoring, plánované schůzky s ředitelem a/nebo kolegy či vzájemné hodnocení. V zemích, kde uvádění do praxe existuje, je většinou povinné. Takovéto programy jsou nabízeny nad rámec odborné praxe, která je součástí počátečního vzdělávání učitelů, a jsou obvykle zakončeny hodnocením. Ve Francii a v Lucembursku, kde během počátečního vzdělávání učitelů probíhají výběrová řízení, je fáze uvádění do praxe organizována během odborné praxe a je finančně ohodnocena.

V celé Evropě existuje pouze šest vzdělávacích systémů, kde se nejméně 60 % mladších učitelů účastní programu uvádění do praxe. Nejvyšší podíl z nich má Velká Británie (Anglie) a Bulharsko.

Status uvádění do praxe pro plně kvalifikované začínající učitele v nižším sekundárním vzdělávání (ISCED 2), podle nařízení na centrální úrovni, 2013/14

Uvádění do praxe

- je povinné
- je doporučováno
- je omezeno na mentoring
- pro plně kvalifikované učitele neexistuje

Zdroj: Eurydice.

Téměř všichni začínající plně kvalifikovaní učitelé jsou ve svém prvním zaměstnání podporováni mentory

Přestože ne ve všech zemích je nabízeno komplexní, celosystémové uvádění do praxe, téměř všude v Evropě je dostupná podpora mentorů. V zemích, kde je uvádění do praxe povinné pro všechny plně kvalifikované začínající učitele působící v institucích veřejného vzdělávání, mentoring je obvykle požadovanou součástí tohoto programu. Začínající učitelé v Polsku a ve Velké Británii (v Severním Irsku) profitují kromě samotného uvádění do praxe hlavně z mentorské podpory.

V celé Evropě je podíl učitelů mladších 30 let, kteří v současnosti využívají mentora, více než třikrát vyšší než u učitelů ve věku 30 až 39 let. Tato skutečnost potvrzuje, že mentoring je považován za podpůrné opatření hlavně pro začínající učitele. Mentoring obecně vykonávají zkušenější učitelé, často vyššího pracovního postavení. V některých zemích je učitelům vykonávajícím funkci mentora poskytována specializovaná příprava a/nebo podpora.

Učitelé vyjadřují větší potřebu dalšího vzdělávání v oblasti vyučovacích metod než v předmětech, které vyučují

Další vzdělávání učitelů je jádrem strategie Evropské unie pro zlepšování kvality vzdělávání. Analýza potřeb učitelů v dalším vzdělávání ukazuje, že se učitelé cítí připraveni v předmětu, který vyučují, ale snaží se zlepšit své dovednosti v používání různých vyučovacích metod. Učitelé vyjadřují potřebu dalšího vzdělávání v oblastech, které jim umožňují být efektivnější a modernější, například v oblasti technologií, a rozvíjet potenciál žáků.

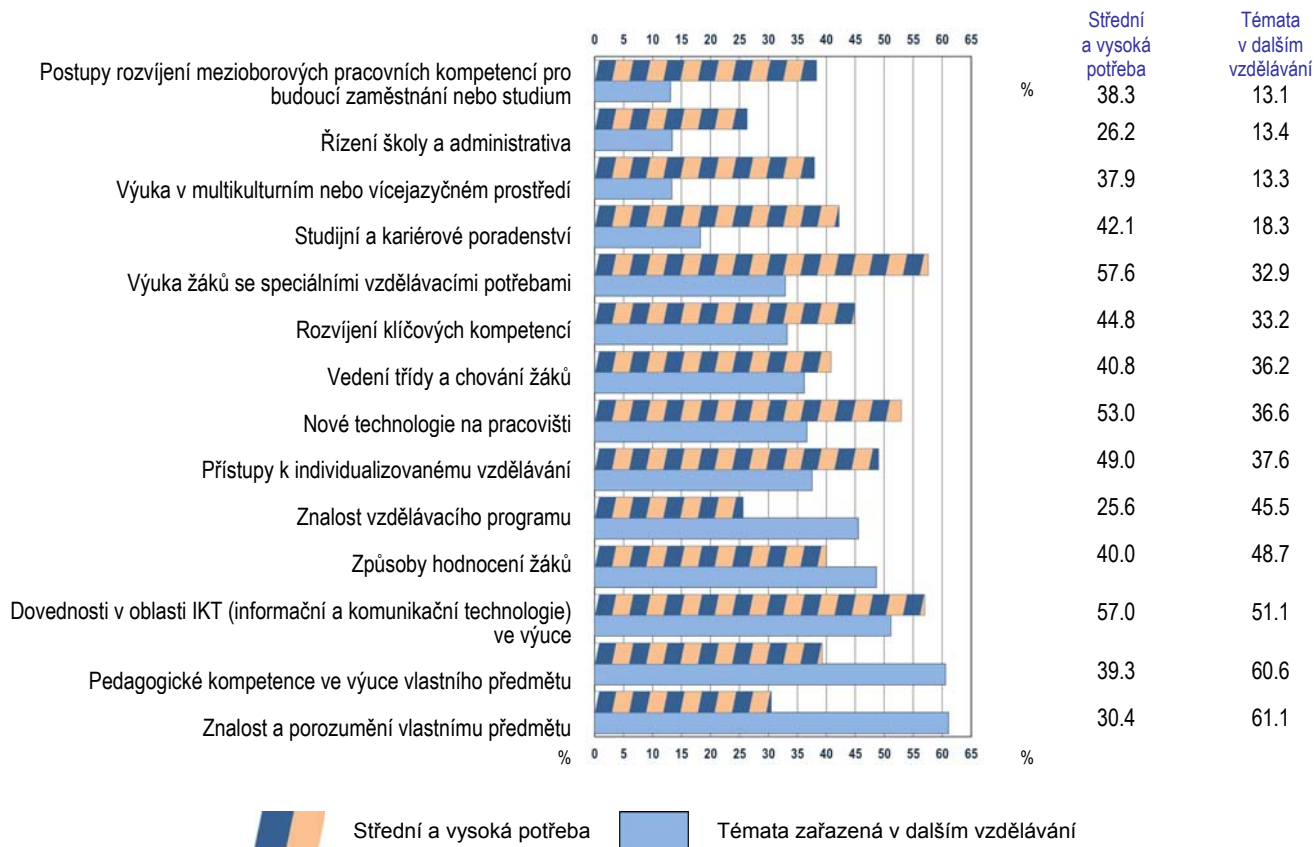
Více než 50 % učitelů vyjadřuje střední až vysokou potřebu dalšího vzdělávání v tématech „Výuka žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“, „Dovednosti v oblasti IKT ve výuce“ a „Nové technologie na pracovišti“. Za nimi následují témata „Přístupy k individualizovanému vzdělávání“, „Rozvíjení klíčových kompetencí“ a „Studijní a kariérové poradenství“.

Obsah dalšího vzdělávání ne vždy odpovídá potřebám, které učitelé vyjadřují

Další vzdělávání učitelů je ve většině zemí jejich profesní povinností. I přesto se však často vyskytuje nesoulad mezi učiteli vyjadřovanými potřebami profesního rozvoje a reálným obsahem dalšího vzdělávání. Ve skutečnosti tam, kde jsou potřeby vysoké, je s nimi obsah dalšího vzdělávání často propojen příliš málo. I když například 38 % učitelů vyjádřilo střední až vysokou potřebu odborného školení v tématu „Vyučování v multikulturním nebo vícejazyčném prostředí“, pouze asi u 13 % bylo toto téma v dalším vzdělávání zahrnuto. Podobného

nesouladu si můžeme všimnout také například v oblastech „Studijní a kariérové poradenství“, „Výuka žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“ a „Rozvíjení klíčových kompetencí“. Naopak tam, kde je učitelé vyjádřen nízký stupeň potřeby, možností dalšího vzdělávání existuje často nadbytek. Týká se to například témat „Znalost vzdělávacího programu“ nebo „Znalost a porozumění vlastnímu předmětu“. Jedním z mála témat, u nichž se zdá, že se potřeby a nabídka téměř shodují, je téma „Dovednosti v oblasti IKT ve výuce“.

Podíl učitelů v nižším sekundárním vzdělávání (ISCED 2) uvádějících určitá specifická témata, jež byla součástí jejich dalšího vzdělávání během 12 měsíců před průzkumem, a podíl učitelů vyjadřujících střední a vysokou úroveň potřeby profesního rozvoje v těchto tématech, na úrovni EU, 2013

Zdroj: Eurydice, na základě údajů OECD, TALIS 2013.

Potřeby učitelů v oblasti dalšího vzdělávání by mohly lépe odpovídat nabídce

V některých zemích definují obsah dalšího vzdělávání učitelů nejvyšší správní orgány pro oblast vzdělávání, zatímco v jiných zemích je jejich zásah omezen pouze na oblast reformem. Zajímavé je, že v zemích, kde větší množství učitelů vyjadřuje vysokou potřebu profesního rozvoje, většinou také do tvorby obsahu dalšího vzdělávání častěji zasahuje nejvyšší správní orgán.

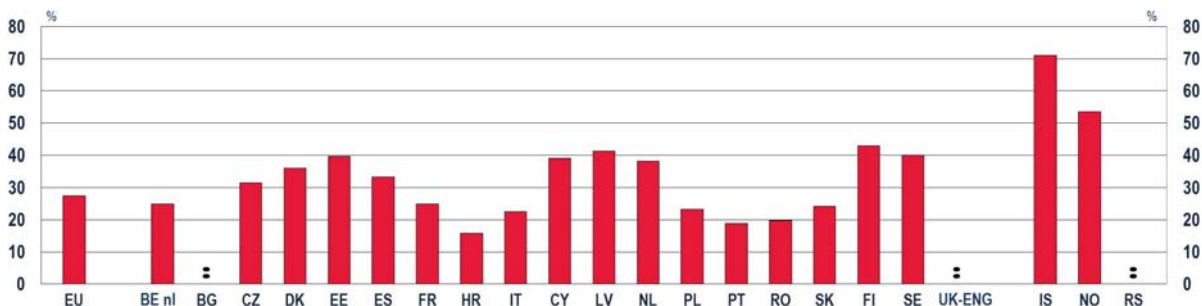
Toto zjištění poukazuje na vztah mezi potřebami dalšího vzdělávání, tak jak je vnímají učitelé, a národními strategiemi pro oblast dalšího vzdělávání učitelů. Při vytváření obsahu dalšího vzdělávání by proto byla přínosná užší spolupráce nejvyšších správních orgánů, škol i učitelů, aby se zajistilo, že se učitelům bude naslouchat a jejich potřeby budou plně uznány.

Do zahraničí vycestovala z profesních důvodů méně než třetina učitelů

V rámci Evropské unie 27 % učitelů alespoň jednou vycestovalo z profesních důvodů do zahraničí. Jak je vidět níže v tabulce, jejich procento je nejvyšší ve skandinávských a pobaltských zemích. Ve všech zkoumaných zemích s výjimkou Islandu se mobility nejčastěji účastní učitelé moderních cizích jazyků, v porovnání s učiteli vyučujícími společenské vědy, čtení, psaní a literaturu či přírodní vědy a matematiku. Pro učitele jazyků se mezinárodní mobilita zdá být profesní

nutností více než pro ostatní učitele, a to jak v počátečním, tak i v dalším vzdělávání. V rámci EU více než polovina učitelů moderních cizích jazyků z profesních důvodů pobývala v zahraničí. Díky této příležitosti si učitelé mohou procvičit jazyk, který vyučují, a získat hlubší kulturní vhled, který pak mohou předávat i svým žákům. Podle průzkumu však přesto více než 40 % evropských učitelů moderních cizích jazyků nikdy v zahraničí z profesních důvodů nepobývalo.

Procento učitelů v nižším sekundárním vzdělávání (ISCED 2), kteří z profesních důvodů vycestovali do zahraničí, 2013

Zdroj: Eurydice, na základě údajů OECD, TALIS 2013.

Program Erasmus+ je hlavním zdrojem financování mezinárodní mobility učitelů

Hlavním zdrojem financování mezinárodní mobility učitelů je Erasmus+, program Evropské unie pro vzdělávání, odbornou přípravu, mládež a sport na období 2014–2020. Díky tomuto programu mohou jak studenti, tak i učitelé z praxe získat grant na mobilitu do zahraničí za účelem studia nebo dalšího vzdělávání a mohou se také zapojit do mezinárodních projektů, jež vyžadují

jejich mobilitu. Téměř čtvrtina učitelů vycestovala do zahraničí za účelem dalšího vzdělávání v rámci evropského programu, v porovnání s desetinou, která využila národních či regionálních programů.

Programy na podporu mobility učitelů na národní úrovni rovněž existují ve více než polovině všech evropských zemí, především pak v zemích západní a severní Evropy.

Na hodnocení atraktivity profese učitele se podílí mnoho faktorů

Pracovní podmínky jako zaměstnanecký status, plat či pracovní doba se mohou v rámci Evropy velmi výrazně lišit. Některé z nich mohou ovlivnit pracovní spokojenost učitelů i jejich vnímání toho, jak je hodnotí společnost.

Z publikace navíc vyplývá, že tyto pocity mohou být ovlivněny okolními faktory, jako jsou například vztah učitele a žáka, spolupráce mezi učiteli nebo systémy zpětné vazby a evaluace.

Plné znění zprávy *Profese učitele v Evropě: praxe, postřehy a přístupy* je dostupné v angličtině na webových stránkách Eurydice:

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Publications:The_Teaching_Profession_in_Europe:_Practices,_Perceptions,_and_Policies

Více k tématu *Učitelé a další pedagogičtí pracovníci*: https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Teachers_and_Education_Staff